

Hrad Lietava

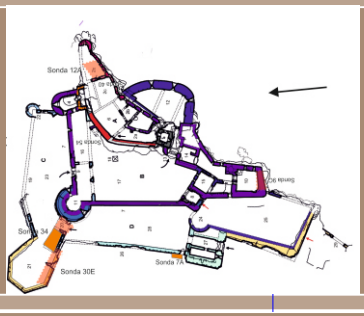

Hrad Lietava, lokalizácia sônd skúmaných v roku 2026: sonda 7, sonda 12A, sonda 30E a sonda 34

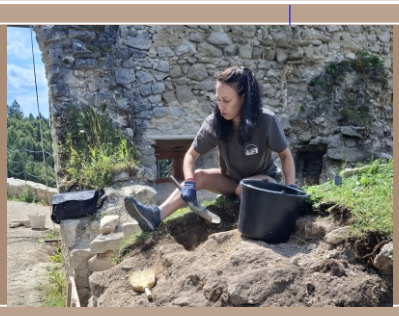

Hrad Lietava, sonda 34A-2026, pracovný záber - P. Valicová začisťuje západný múr kapitánskej budovy

Hrad Lietava 2026. Výber drobných predmetov získaných počas archeologického výskumu a prieskumu spolku SPETENTRIO.

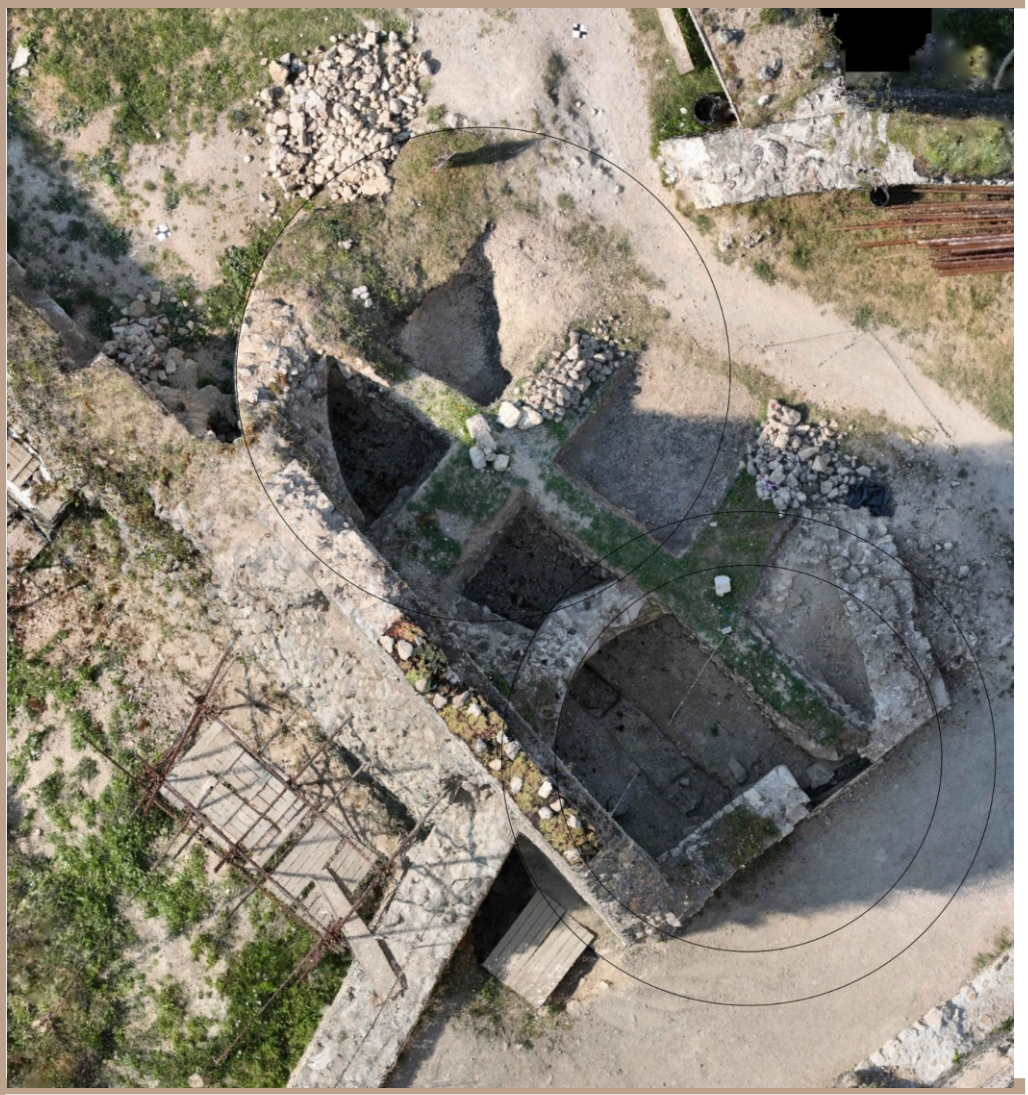

Hrad Lietava. Archeologický výskum. Sonda 34/2026 . Záber z dronu (spracoval J. Povrazník)

Miesto výskumu: Lietava

Poloha: Hrad Lietava

Realizácia výskumu:
Mário Bielich
Michal Šimkovic
Petra Valicová

Rok výskumu: 2026

Druh výskumu: pamiatkový výskum

Druh náleziska:
hrad, polygonálny bastión, kapitánska budova, pivnica horného hradu

Datovanie:

16.-17. storočie

Výsledky výskumu.

Archeologický výskum hradu Lietava pokračoval osemnástou výskumnou sezónou, počas ktorej sa terénne práce sústredili na tri objekty situované v rôznych častiach hradného areálu. Výskum prebiehal v priestore polygonálneho bastiónu (sonda 30E), kapitánskej budovy tvoriacej súčasť komplexu druhej hradnej brány (sonda 34) a pivnice pri kaplnke (sonda 12A). Realizované práce priniesli nové poznatky o stavebnom vývoji, funkčných premenách a chronologickom zaradení skúmaných objektov. V sonde 30E, umiestnenej pri južnej stene polygonálneho bastiónu, boli zdokumentované dve delové strieľne s vnútornými rozmermi približne 200 a 220 cm. Strieľne prináležali k dvom odlišným stavebným etapám fortifikačného objektu a dokladajú jeho postupnú transformáciu z bašty na bastión. Táto prestavba pravdepodobne súvisela s modernizáciou obranného systému hradu a s jeho prispôsobovaním rozvoju palných zbraní. Identifikované konštrukcie sú preto významným prameňom pre rekonštrukciu stavebnej chronológie objektu, ako aj pre poznanie vývoja ranonovovekého opevnenia hradu. Významné výsledky priniesla sonda 34, situovaná v priestore kapitánskej budovy a druhej hradnej brány. V základových konštrukciách brány bola identifikovaná jej staršia stavebná fáza, ktorú predstavovala kruhová veža so štrbinovými strieľňami orientovanými južným smerom. Objekt pravdepodobne zabezpečoval kontrolu a obranu prístupovej komunikácie vedúcej do hradného areálu. V nasledujúcej stavebnej fáze bola ku kruhovej veži pristavaná polkruhová bašta, čím sa bránová budova rozšírila južným smerom. Uvedený zásah možno interpretovať ako súčasť postupného posilňovania obrany vstupného priestoru. Nová dispozícia mohla súčasne rozšíriť možnosti bočného ostreľovania predpolia brány. Stratigrafické a konštrukčné vzťahy odkrytých murív potvrdzujú, že bránový komplex nevznikol jednorazovo, ale formoval sa prostredníctvom viacerých na seba nadväzujúcich stavebných úprav. V najmladšej identifikovanej stavebnej fáze nadobudol objekt podobu obdĺžnikovej dvojpodlažnej budovy, ktorá bola vo východnej časti ukončená viacpodlažnou vežou. Na západnej strane sa stavba priamo napájala na Dubovú baštu. V tejto časti bola identifikovaná nika pravdepodobne určená na osadenie skrine alebo iného úložného prvku, ako aj krytý prejazd brány. Dispozičné riešenie poukazuje na prepojenie obrannej, komunikačnej, obytnej a zrejme aj administratívnej funkcie objektu. Kapitánska budova tak predstavovala významnú súčasť vstupného a prevádzkového systému hradu. Tretím skúmaným objektom bola pivnica situovaná v blízkosti hradnej kaplnky (sonda 12A). Archeologické práce spočívali predovšetkým v postupnom odstraňovaní suťového zásypu z jej interiéru. V zásypových vrstvách boli zaznamenané zvyšky červenej podlahovej úpravy pochádzajúcej pravdepodobne z pivničného priestoru pod kaplnkou, ako aj fragmenty bielej podlahy z priestoru nachádzajúceho sa v susedstve kaplnky. Ich výskyt v sekundárnej polohe možno spájať s deštrukciou, prestavbami alebo postupným zánikom okolitých objektov. Pivnica bola vysekaná do skalného podložia, čo svedčí o technicky náročnom spôsobe výstavby a o účelnom využití prirodzených geomorfologických podmienok hradného brala. V odkrytej časti sa nezistili nijaké vetracie otvory. Možno preto predpokladať, že pôvodné ventilačné prvky boli umiestnené v severnej stene pivnice. Presnejšie určenie pôvodnej funkcie priestoru si však vyžaduje komplexné vyhodnotenie jeho dispozičného riešenia, komunikačných väzieb na kaplnku a priľahlé objekty, ako aj archeologického materiálu získaného zo zásypových vrstiev. Odkryté murivá boli súbežne analyzované v rámci stavebno-historického výskumu M. Šimkovica. Výsledky tohto výskumu prispeli k rozšíreniu jednotlivých stavebných etáp, k interpretácii konštrukčných väzieb a následne aj k vypracovaniu návrhu obnovy skúmaných architektonických štruktúr. Prepojenie archeologického a stavebno-historického výskumu vytvára nevyhnutný odborný základ nielen na poznanie vývoja jednotlivých objektov, ale aj na stanovenie primeraných postupov ich konzervácie, obnovy a pamiatkovej prezentácie. Získaný archeologický materiál možno predbežne datovať najmä do 16. až 17. storočia. Uvedený chronologický rámec korešponduje s obdobím intenzívnych stavebných úprav hradu, modernizácie jeho fortifikačného systému a prispôsobovania starších objektov novým obranným, obytným a prevádzkovým požiadavkám.

Príspevok vznikol v rámci grantu: VEGA: 2/0014/24